

İngiltere Doğalgaz ve Elektrik Tedarikçileri ile İngiliz Enerji Borsası ve Piyasası İçerisinde Yüksek Gaz Fiyat Artışları Trendi

Ahmet Cangüzel Taner

Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

İngiltere enerji politikası son zamanlarda enerji arz güvenliği perspektifleri açısından ciddi ve kaygılı bocalama süreci yaşamaktadır. İşletme ömürleri dolmuş nükleer elektrik santrallerinin kapatılması ve yerlerine ilk yatırım maliyetleri yüksek karbonsuz modern yeni kuşak nükleer güç santralleri kurulması çalışmaları devam etmektedir. Ancak, nükleer güvenlik ve nükleer emniyet kriterleri birinci öncelikli çağdaş nükleer donanımlı nükleer elektrik üniteleri inşaatları finansman zorluklarına ilaveten ayrıntılı ve geniş kapsamlı nükleer lisanslama işlemleri nedeniyle istenilen hızda ve planlanan zaman periyodu içinde sürdürülememektedir. Ayrıca, doğa dostu, çevreci ve yeşil düşük karbon teknolojileri yenilenebilir enerji kaynakları YEK projeleri ile nükleer enerji sistemleri içerisinde uygulanan mali destekler, finansal fonlar ve ekonomik sübvansiyonlar da İngiltere enerji piyasaları ve elektrik borsalarında etken rol oynamaktadır. Sonuçta, sözü edilen finansal desteklerin orta ve dar gelirli geniş enerji tüketicisi kesimine gelecekte ağır parasal yükler getirmesi beklenmektedir. Öte yandan, İngiliz Ana Muhalefet İşçi Partisi'nin 2015 yılı seçimlerinden sonra iktidar olması halinde İngiltere elektrik ve enerji fiyatlarının dondurulması projeksiyonları önerisi de elektrik borsası ve enerji piyasalarını daha şimdiden karıştırmış bir görüntü sergilemektedir. Diğer taraftan, Avrupa Birliği AB elektrik enerjisi fiyatı tarifelerine kıyasla düşük ve kararlı seyir izleyen İngiliz elektrik fiyatları ise günümüzde yavaşça kıpırdanmaya başlamıştır. Ayrıca, İngiltere enerji firmaları tarafından yapılan bazı haksız eleştiriler de İngiliz enerji fiyatları artışı sorunlarını içinden çıkılmaz bir düzeye taşımaktadır.

İngiliz enerji sistemi kapsamında yukarıda kısaca özetlenen riskli durum göz önüne alındığı takdirde Enerji Bakanı Ed Davey 'in daha fazla açıklık politikası izleyeceğini düşünmek çok zor görülmektedir. Enerji Bakanının İngiliz enerji marketi ve piyasasını denetleyen düzenleyici kuruluşlara gönderdiği resmi yazı 10 Şubat 2014 tarihinde gazetelerde yayınlanmıştır. Bakan gönderdiği yazıda elektrik marketi haricinde doğalgaz piyasasında enerji şirketlerinin aşırı kârlar ve kazançlar sağlayıp sağlamadıklarının soruşturulmasını talep etmektedir. İngiliz konutlarının takribi %40 doğalgaz arzını karşılayan **British Gas BG** gaz satışı kâr payının %11 olduğu söz konusu yazı içerisinde vurgulanmaktadır. Enerji ile yakın ilişkili kuruluşlar uzun zamandır İngiliz gaz marketi üzerinde etkinliği olan Centrica Şirketi'ne ait **BG** 'nin güçlü konumundan rahatsızlık duymaktadır. **BG**, devlet tekelinin hüküm sürdüğü süreçte çok geniş sayıdaki gaz müşterilerini de kendiliğinden devralmıştır. Mevzu bahis doğalgaz müşterilerinin çoğunluğu ise daha ucuz fiyatla satış yapan gaz şirketlerini araştırmadan yüksek gaz faturalarını **BG** 'ye ödemeyi sürdürmektedir. Ancak, sadece doğalgaza odaklanan Mr. Davey, Centrica 'nın başarısını da abartmaktadır. 2012 yılında elektrik satışından zarar eden Centrica, İngiltere elektrik arzı payını %6.6 oranında düşürmüştür. Son ortaya çıkan Centrica Şirketi pay oranı hâlâ yüksek olmasına rağmen olağan dışı olmadığı aynı zamanda sürdürülebilir düzeyde bulunduğu da kabul edilmektedir. Centrica ile rekabet eden diğer firmaların

ise yüksek gelir sağlamadığı gözlemlenmektedir. İngiltere elektrik ve gaz tedarikçisi firmaları **Büyük Altılar “Big Six”** olarak adlandırılmaktadır. **Big Six** İngiliz elektrik ve doğalgaz tedarikçileri, **British Gas BG** 'nin sahibi **Centrica**, Fransız **Électricité de France EDF Energy**, Almanya kaynaklı **npower** ve **EON UK**, İspanyol **Scottish Power** ve İskoçya Firması **SSE** tarafından temsil edilmektedir. **Big Six** İngiltere gaz ve elektrik tedarikçileri 2012 yılı İngiltere enerji satışları kârları düzeyi ortalama %4.3 oranında gerçekleşmiştir. Mevzu bahis enerji tedarikçisi üç firma doğalgaz satışlarına göre elektrik satışlarından daha fazla kazanç sağlamıştır. Bu arada İngilizler diğer **AB** ülkeleri tüketicilerine kıyasla enerjiyi oldukça ucuza temin etmeyi de sürdürmektedir.

Centrica Firması'nın İngiliz doğalgaz pazarı üzerindeki liderliğini kırmanın en kolay yolu uzun zamandır gaz aboneliği süren doğalgaz müşterilerini bir başka gaz tedarikçisi şirkete taşımaktır. İngiltere enerji düzenleme ve dağıtım kuruluşları tarafından kısmen de olsa 2008 yılından beri kapı kapı dolaşıp gaz satışı pazarlama faaliyetleri durdurulması nedeniyle bir doğalgaz tedarikçisi firmasından diğer gaz firmasına abonelik değiştirme ve transfer sayılarında keskin düşüşler yaşanmaktadır. İngiltere doğalgaz marketi kapsamında gaz satışlarında rekabeti engelleyen söz konusu durumun engellenmesi açısından İngiliz Hükümeti, doğalgaz müşterilerinin çok sayıda yeni gaz müşterileri bulma koşuluyla toplu halde gaz aboneliği değiştirme işlemlerini teşvik etmektedir. Bahse konu Hükümet politikası çerçevesinde hareket eden düzenleyici organizasyon İngiltere Gaz ve Elektrik Enerjisi Piyasası Düzenleme Kurulu **Ofgem (Office of Gas and Electricity Markets – Ofgem)**, şimdilerde fahiş oranlarda doğalgaz fiyatı ödeyen gaz müşterilerinin tedarikçi enerji firmaları ile iletişim kurmaları gerektiğini bildirmektedir. Bununla beraber belirtilen politikanın etkisinin görülmesinin zaman alacağı da ifade edilmektedir. Enerji marketini eleştiri yağmuruna tutanların asıl kaygısı ise yüksek perakende kâr paylarından ziyade İngiltere güç üretimi piyasası ve elektrik pazarı kanalıyla enerji firmalarının aşırı ölçüde kazanç ve gelir sağlamalarından kaynaklanmaktadır. Konunun açıklığa kavuşturulması zor olmakla beraber İngiliz Hükümetinin 2013 yılında marketin geniş bir değerlendirilmesinin enerji düzenleme kuruluşlarından neden talep etmediği de zihinlerde soru işaretleri oluşturmaktadır. Hükümetin düzenleme kuruluşları vasıtasıyla enerji firmalarının araştırılması konusunda talep edilen raporunun süresi Mart 2014 de dolmakta olup, çok daha ayrıntılı inceleme ve soruşturma da İngiltere Rekabet Komisyonu (**UK Competition Commission - CC**) tarafından yürütülecektir. Bazı enerji firmaları yöneticilerinin İngiliz politikacılarca sürekli şekilde ve acımasızca eleştirilmesi sonucu İngiltere enerji borsası ve elektrik marketi içeriğinde dikkat çekici gelişmeler de gözlenmeye başlamıştır. Örneğin, Mr Davey 'in düzenleyici kuruluşlara gönderdiği resmi yazı sonrası Centrica hisse seneti değerleri enerji borsasında %3.5 oranında düşüş kaydetmiştir. Muhalefetteki İşçi Partisi Lideri Ed Miliband 'ın 2015 yılında iş başına geçmesi halinde enerji faturalarının dondurulması konusunu açıkladığı Eylül 2013 tarihine kıyasla sözü edilen hisse senetleri değerleri %25 daha düşük seyretmektedir. Sonuçta, düzenleyici kuruluşların raporu ve müteakip incelemeler ile birlikte Mr Davey, enerji marketindeki ateşin alevlenmesine de sebebiyet verebilir. Ancak, İngiltere enerji pazarı alevleninceye kadar 2015 yılı seçim yatırımları bağlamında Enerji Bakanı ateşle oynamayı da sürdürecektir.

Kaynaklar:

- Yeni Nesil Nükleer Güç Reaktörleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası (FMO)** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2006.
- İngiltere’de Enerji Arz Güvenliği, Enerji Kaynaklarının Çeşitlendirilmesi, Nükleer Santraller ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2008.
- Nükleer Güç Santralleri Gelişiminde Nükleer Emniyet ve Nükleer Güvenlik, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2008.
- Nükleer Enerji Santralleri, Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Geleceği ve Enerji Kaynak Çeşitliliği, Ahmet Cangüzel Taner; **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2008.
- İngiltere; Yenilikçi Nükleer Santraller ve Enerji Ulaşım Telekomünikasyon Altyapı Yatırımları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2010.
- İngiltere Elektrik Piyasası, Elektrik Üretimi Reformları, Enerji Portföyü ve Elektrik Enerjisi Projeksiyonları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2012.
- İngiltere Geleneksel Olmayan Kaya Gazı Rezervleri, Yeni Nesil Şeyl Gazı Çıkarılması ve Üretimi Çalışmaları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2012.
- İngiltere Düşük Karbon Ekonomisi Devrimi ve Maliyetleri Yüksek Doğa Dostu Yeni Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yatırımları Stratejisi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2012.
- İngiltere Enerji Politikası Perspektifleri ve İngiliz Elektrik Fiyatları Artışı Trendi ile ilgili Ana Muhalefet İşçi Partisi Mayıs 2015 Genel Seçim Stratejisi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Rusya Federasyonu Doğalgaz Şirketi Gazprom Gaz Arzı ve Küresel Doğalgaz Bolluğu Karşısında Avrupa Birliği (AB) Gaz Marketleri ile AB Doğalgaz Piyasası, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- İngiltere Yenilenebilir Enerji Kaynakları **YEK** Kökenli Açık Deniz (Offshore) ve Kıyılara Yakın Kara Rüzgâr Elektrik Santrali **RES** Çiftlikleri (Onshore Wind Farms) Güç Üretimleri Profili, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- İngiltere Elektrik Arz Güvenliği Sarmalı ve Çıkmazı Kapsamında Elektrik Kısıntıları ve Enerji Kesintileri Riski ile Karbonsuz Baz Yük Kaynağı Modern Yeni Nesil Nükleer Güç Santralleri Kurulması Çalışmaları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- The Economist Dergisi, İngiltere Baskısı, (15 Şubat 2014 –21 Şubat 2014).

Fizik Mühendisleri Odası Resmi İnternet Sitesi:

www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler